

Γράφει η Έφορος Δώρα Μαρκάτου

ΕΚΘΕΜΑ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2024

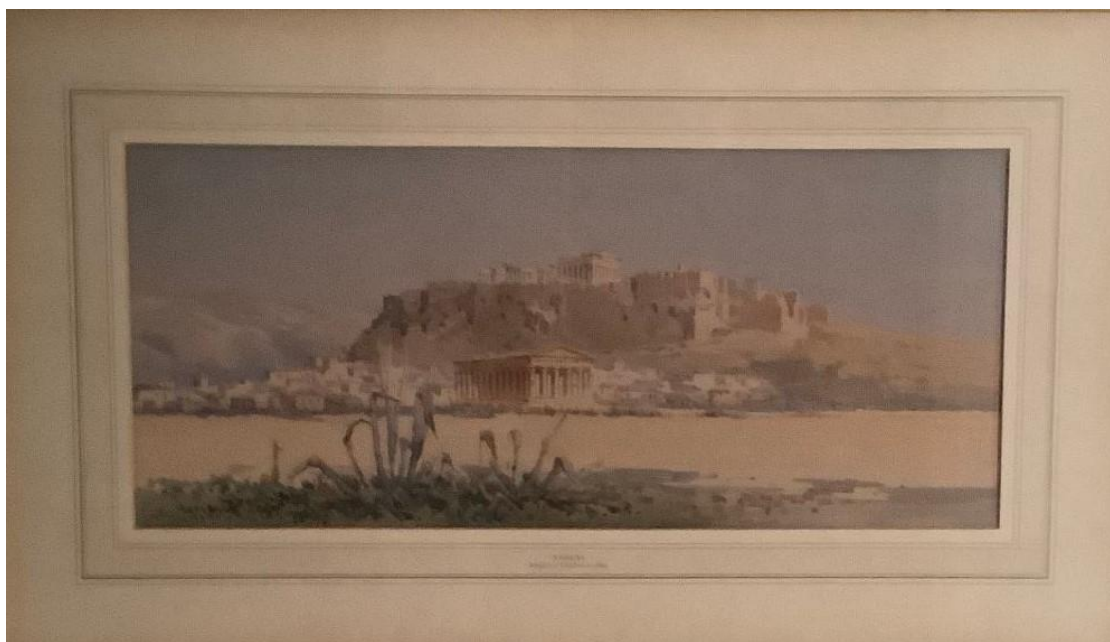
Άγγελος Γιαλλινάς, Άποψις Ακροπόλεως και Θησείου

Όπως είναι γνωστό, το Κοργιαλέναιο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο κατέχει σημαντικό αριθμό πινάκων ζωγραφικής, που είναι αρκετοί για να δημιουργήσουν μια ιστορική πινακοθήκη. Οι περισσότεροι είναι προσωπογραφίες επιφανών ανδρών, αρκετοί είναι προσωπογραφίες σημαντικών γυναικών και λιγότεροι είναι τοπιογραφίες ή άλλα θέματα. Οι περισσότεροι πίνακες είναι έργα ανδρών ζωγράφων και ευάριθμοι είναι έργα γυναικών, μερικοί είναι έργα αλλοδαπών καλλιτεχνών, ενώ αρκετά έργα, ιδιαίτερα από τα παλαιότερα, είναι ανυπόγραφα και αγνώστων ζωγράφων. Από τους υπογράφοντες καλλιτέχνες οι περισσότεροι είναι σημαντικοί δημιουργοί και τα έργα τους έχουν

ιστορική και καλλιτεχνική αξία: Νικόλαος Καντούνης, Γεώργιος Μηνιάτης, Νικόλαος Τυπάλδος Ξυδιάς, Γεώργιος Άβλιχος, Σπυρίδων Προσαλέντης, Σπύρος Βικάτος, Σπύρος Βανδώρος, Άγγελος Γιαλινάς, Κωνσταντίνος Παρθένης, Γιάννης Τσαρούχης, Γιώργος Βαρλάμος, Άρτεμις Μελισσαράτου, Ντιάνα Αντωνάκου, Δημήτριος Γερασιώτης, Γιάννης Πεταλούδης, Tade Styka, C.I. Cottenet, Bertha Schweitzer κ. ά.

Ως έκθεμα Νοεμβρίου 2024 προτείνουμε μια τοπιογραφία ενός Κερκυραίου ζωγράφου της ύστερης επτανησιακής σχολής, όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά την Ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα και η απήχυσή της φθάνει έως και τις πρώτες δεκαετίες του εικοστού αιώνα. Ανήκει στη Συλλογή Στεφάνου και Φραγκίσκου Βαλλιάνου, Αδελφών της ηρωίδας της Γαλλικής Αντίστασης, Ελένης Βαλλιάνου.

Άγγελος Γιαλινάς, Άποψις Ακροπόλεως και Θησείου, 1889, υδατογραφία, 20x46,5 εκ., Συλλογή Στέφανου και Φραγκίσκου Βαλλιάνου, ΑΜ. 2628(φωτ. Θεοδοκούλας Μουλίνου).

Στο κέντρο της σύνθεσης δεσπόζει ο Ιερός Βράχος της Ακρόπολης να επιστέφεται από τα εμβληματικά κλασικά κτήρια, τα οποία μόλις διακρίνονται μαζί με τα μεταγενέστερα προσκτίσματα δεξιά, τα οποία σήμερα έχουν κατεδαφιστεί. Στους πρόποδες του απεικονίζεται μικρογραφικά η νέα πόλη, ενώ μπροστά της απεικονίζεται το Θησείο. Σε πρώτο επίπεδο προβάλλει μια λωρίδα γης με χαμηλή βλάστηση, στην οποία υψώνουν το ανάστημά τους φύλλα αγαύης (αθανάτου). Ανάμεσα στο κυρίως θέμα και στο φυτικό μοτίβο του πρώτου επιπέδου, εκτείνεται μια πλατιά λωρίδα κενού χώρου που συμβάλλει, ώστε ο Ιερός βράχος και το Θησείο να προβάλλονται μνημειακά και να αποδίδουν μια θέα τους από μακριά. Η μεγάλη διαφορά κλίμακας ανάμεσα στα αρχαία μνημεία και στη νέα πόλη παραπέμπει στην πρόθεση του ζωγράφου να αντιπαραβάλει τα αρχαία μνημεία ενός ένδοξου παρελθόντος με την αδιάφορη μορφή της σύγχρονης πόλης ενός ταπεινού παρόντος. Τα απαλά χρώματα και η αχλύ που τυλίγει όλη τη σύνθεση την καθιστά εικόνα ποιητική με αρχαιολογική διάσταση, όπως είχαν προτείνει οι Γερμανοί καλλιτέχνες που έφθασαν στην Ελλάδα μαζί με τον Όθωνα τον δέκατο ένατο αιώνα. Όπως αυτοί έτσι και ο Επτανήσιος Άγγελος Γιαλλινάς φαίνεται να αδιαφορεί για τη σύγχρονη όψη της Αθήνας υπέρ της ιστορικής της μνήμης. Παρά τα υπαιθριστικά του ενδιαφέροντα, ο Άγγελος Γιαλλινάς, ο οποίος συνήθως αποδίδει τα μνημεία ως μέρος ενός συνόλου, στον πίνακα που παρουσιάζουμε εδώ καθιστά πρωταγωνιστές τα μνημειακά κατάλοιπα του παρελθόντος και μόλις υποβάλλει την αρμονική συνύπαρξή τους με τη νέα πόλη. Παρά τα ασαφή περιγράμματα των αντικειμένων που διαλύονται κάτω από την επίδραση του αττικού φωτός, όπως απαιτεί ο Ιμπρεσιονισμός, τον οποίο ακολουθεί ο Κερκυραίος υδατογράφος, εδώ απηχείται το πνεύμα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού για τη συγκρότηση της νεοελληνικής ταυτότητας από τα υλικά του κλασικού παρελθόντος.

Ο Άγγελος Γιαλλινάς γεννήθηκε στην Κέρκυρα το 1857 και πέθανε στη γενέτειρά του το 1939. Καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια που είχε δεσμούς με την ελληνική κοινότητα της Βενετίας. Τα πρώτα μαθήματα ζωγραφικής πήρε κοντά στον επίσης Κερκυραίο ζωγράφο Χαράλαμπο Παχή κατά το διάστημα 1872-1875. Συνέχισε τις σπουδές του στη Βενετία, στη Νάπολη και στη Ρώμη κατά το διάστημα 1875-1878. Το 1878 επέστρεψε στην Κέρκυρα, όπου ανέπτυξε μεγάλη δραστηριότητα ως ζωγράφος-υδατογράφος. Ασχολήθηκε με την τοπιογραφία και απέδωσε τοπία της Κέρκυρας και τα μνημεία της Αθήνας αλλά και τοπία της Ισπανίας, της Βενετίας, της Κωνσταντινούπολης, της Αιγύπτου, της Μικράς, Ασίας, της Ελβετίας. Απέδωσε επίσης και καθημερινές σκηνές από τη ζωή των ψαράδων, των βοσκών και των απλών ανθρώπων. Το 1902 ίδρυσε στην Κέρκυρα την Καλλιτεχνική και Βιοτεχνική Σχολή, στην οποία δίδασκε και ο ίδιος. Ανέπτυξε μεγάλη εκθεσιακή δραστηριότητα στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Με τη μεσολάβηση του Άγγλου πρεσβευτή στην Ελλάδα Sir Francis Clarc Ford, εξέθεσε επανειλημμένως στο Λονδίνο (1891, 1892, 1894, 1898, 1901 και πιθανόν το 1919), στην Αθήνα και στην Ισπανία, έλαβε σημαντικές παραγγελίες από σημαίνοντα πρόσωπα της εποχής, όπως ήταν η Βασιλική οικογένεια της Αγγλίας και άλλοι ευρωπαίοι μονάρχες και αριστοκράτες. Έτσι αναδείχθηκε στον πρώτο Επτανήσιο καλλιτέχνη που αναμετρήθηκε επί ίσοις όροις με τους Ευρωπαίους συναδέλφους του και μάλιστα μέσα στο πλαίσιο της αγγλικής παράδοσης στην τοπιογραφία.

Στην αναγνώριση του Γιαλλινά στο εξωτερικό και μάλιστα στην Αγγλία, όπου η παράδοση στην υδατογραφία ήταν μεγάλη, συνέβαλαν οι σπουδές του στην Ιταλία και ειδικά στη Νάπολη, όπου επηρεάστηκε

από την Scuoladi Possilipo, αλλά και το γεγονός ότι στην Κέρκυρα έζησε μέσα στο κλίμα που είχε δημιουργηθεί από την παρουσία του διάσημου Άγγλου τοπιογράφου-υδατογράφου Edward Lear (1812-1888). Έτσι η επιτυχία του ειδικά στην Αγγλία οφείλεται στο γεγονός ότι είχε εκμάθει τους κανόνες της αγγλικής τοπιογραφίας και κρινόταν για την τέχνη του με τα κριτήρια που είχαν διαμορφώσει οι μεγάλοι Άγγλοι υδατογράφοι. Γενικά ο Γιαλλινάς ήταν ιδιαίτερα παραγωγικός ζωγράφος και ακριβώς επειδή τα έργα του αγαπήθηκαν από το ελληνικό και το ευρωπαϊκό κοινό, επαναλάμβανε τυποποιημένα τα θέματά του εν είδει βιοτεχνικής παραγωγής. Ανεξάρτητα απ' αυτή την αδυναμία του, είναι ο σημαντικότερος Επτανήσιος υδατογράφος και άσκησε μεγάλη επίδραση στους νεότερους Κερκυραίους υδατογράφους.

Η υδατογραφία (ακουαρέλλα, water-color(s), aquarelle) είναι μια αρχαιότατη τεχνική, η οποία χρησιμοποιεί υδατοδιαλυτά χρώματα και εντοπίζεται ήδη σε αιγυπτιακούς παπύρους, στις παλαιοχριστιανικές κατακόμβες, στην κινέζικη ζωγραφική πάνω σε μετάξι, στα μεσαιωνικά εικονογραφημένα χειρόγραφα. Στους νεότερους χρόνους βρίσκει ευρεία εφαρμογή κατά την Αναγέννηση, προωθείται ιδιαίτερα από τον Άλμπρεχτ Ντύρερ (Albrecht Dürer) και συνέχισε να αναπτύσσεται, ώσπου από το δεύτερο ήμισυ του δεκάτου ογδόου αιώνα και ιδιαίτερα τον δέκατο ένατο αιώνα γνώρισε ιδιαίτερη άνθηση. Στον ελληνικό χώρο ο πρώτος που χρησιμοποίησε την υδατογραφία ήταν ο Γεράσιμος Πιτζαμάνος (1787-1825), ενώ στην Κέρκυρα διαμορφώθηκε Σχολή υδατογράφων, της οποίας η παράδοση συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Το υγρό κλίμα, το φως και η φύση του νησιού ευνοούν την ανάπτυξη μιας τεχνικής που απαιτεί ταχύτητα στην εκτέλεση και δεξιοτεχνία, αφού δεν επιδέχεται διορθώσεις.

Πηγές – Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Αρχείο Κοργιαλενείου Ιστορικού και Λαογραφικού Μουσείου

Lexikon der Kunst, τόμος 1, Δυτικό Βερολίνο, Verlag der Staatlichen Museen, 1984 (ανατύπωση από το εκδιδόμενο λεξικό στη Λειψία (1968-1978) από τον εκδοτικό οίκο Seemann).

Ματούλα Σκαλτσά, «Α. Γιαλλινάς, Σημεία στη διεθνή του πορεία». *Πρακτικά του Ε΄ Πανιονίου Συνεδρίου (Αργοστόλι-Ληξούρι, 17-21 Μαΐου 1986)*, τόμ. 3, Αργοστόλι 1991, σ. 279-300.

Ελένη Κοσμετάτου - Αφροδίτη Κρεμμύδα (επιμ.)-φωτ. Μαρίνου Κοσμετάτου, *Συλλογή Στέφανου και Φραγκίσκου Βαλλιάνου, The Francis & Stefan Vaglianos Collection*, Αργοστόλι, Κοργιαλένιο Μουσείο, 1993.

Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών, τόμ. 1, Αθήνα, Εκδοτικός Οίκος «Μέλισσα», 1997, σ. 270-271 (λήμμα Π(αναγιώτης) Ι(ωάννου).

Ευθυμία Μαυρομιχάλη, «Η συμβολή των Επτανησίων στην τοπιογραφία: Η περίπτωση του Άγγελου Γιαλλινά», *Πρακτικά ΙΑ΄ Διεθνούς Πανιονίου Συνεδρίου (Κεφαλονιά, 21-25 Μαΐου 2018)*, τόμ. 6^{ος}, Αργοστόλι, Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών, 2020, σ. 149-164.